URZĄDZENIE WEWNĘTRZNE MIAST WOLNYCH RZECZYPOSPOLITEY w KORONIE i w WIELKIM XIĘSTWIE LITEWSKIM.

Prawo Uchwalone Dnia 24. Czerwca Roku 1791.

URZĄDZENIE WEWNĘTRZNE MIAST WOLNYCH RZECZYPOSPOLITEY w KORONIE i w WIELKIM XIĘSTWIE LITEWSKIM.

I.

Skład Ludu Mieyskiego.

1. Lud Mieyski każdego Miasta wolnego składać się będzie z tych Mieszkańców Miasta, ktorzy przyięli Prawo Mieyskie, i zapisani są w Xięgę Mieszczan.

2. Ta Xięga ma bydź dwoiska: iedna dla samych Possessyonatów, druga dla niepossessyonatów.

3. Xięga Mieszczan Possessyonatów ma bydź uformowana na wzor Xiąg Ziemiańskich, w którą zapisani być maią wszyscy dziedzice, ich synowie letni, bracia niedzielni, zastawnicy i dozywotnicy Chrześcianie, którzy w przeciągu trzech Miesięcy od daty nabycia Possessyi, Prawo Mieyskie przyiąć, i w tę Xięgę wpisać się obowiązani będą; tudzież przychodnie z Zagranicy, przynoszący z sobą Warsztaty, lub Kapitały; a któryby z Possessyonatów nie wpisał się w Xięgę Possessyonatów Mieyskich, ten prerogatyw tymże Obywatelom służących używać niebedzie; Juryzdykcyi iednak Mieyskiey z Possessyi, podług Prawa podlegać ma.

4. Xięga Mieszczan niepossessyonatów zamykać w sobie powinna każdego Mieszkańca Miasta bawiącego się w nim handlem, rzemiosłem, lub iakąkolwiek mieyscową Professyą, albo służbą Mieyską publiczną. Do tych Xiąg sami tylko ludzie wolni, z

Prawa nikomu niepodlegli wpiſywani bydź maią.

5. Rozległość Miaſta rozumieć ſię ma do oſtatniego domu, kończącego Przedmieście, lub ulicę, w całym okręgu.

II.

Zgromadzenia Ludu Mieyſkiego.

1. Lud Mieyſki zgromadzać ſię będzie na Ratuſz, w czaſach niżey przepiſanych; a gdyby nie było Ratuſza, lub go iaki zniſczył przypadek; wtedy Magiſtrat oznaczy mieyſce przyzwoite na zgromadzenia Ludu, do póki nie ſtanie Ratuſz.

2. Każdy z Ludu Mieyſkiego, równych Praw i ſwobód wolności używać będzie, lecz na zgromadzeniach ci tylko mieyſce i głos mieć będą, którzy w Xiędze Poſſeſſyonatów zapiſani zoſtaną.

3. Ci iednak Possessyonaci mieysca i głosu mieć nie będą: 1. Którzy nieskończyli lat 18. wieku swego. * 2. Którzy oddali pod rozbiór wierzycielom swóy maiątek. 3. Którzy są pod Kondemnatą, lub Crimine zotati. 4. Którzy są w aktualney służbie Woyskowey.

4. Miasta od kilkudziesiąt, aż do 500. kilkudziesiąt Possessyonatów maiące, składać będą tylko iedno Zgromadzenie. Maiące zaś od 600. aż do 1000. Possessyonatów, dzielić się będą na dwa Zgromadzenia; od 1000 aż do 1500. dzielić się będą na trzy Zgromadzenia, i tak daley powiększaiacsię nową liczbą 500. Possessyonatów, rozdzielać się będą na więcey Zgromadzeń, tak dalece: żeby w iednym Zgromadzeniu nie było mniey nad 300. ani więcey nad 500. kilkadziesiąt Possessyonatów.

5. Każda część Miasta składaiąca osobne Zgromadzenie, nazywać się

będzie Cyrkułem, i znaczyć w ogule Miast wszystkich tyle, ile znaczy iedno w szczególności Miasto Cyrkułów niemaiące; względem zaś ogułu tego Miasta, którego iest częścią, znaczyć będzie część iego nieoddzielną, iedno ciało składaiącą.

6. Każdy Cyrkuł, oraz Miasto, maiące tylko iedno *Zgromadzenie*, dzielić się będzie na *Dozory*. A każdy dozór nie może mieć mniey nad 100, ani więcey, nad 200. Possessyonatów.

III.

Zgromadzenia i Elekcye.

Pierwszym celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach, są Elekcye, iedne *Mieyscowe*, drugie *Wydziałowe*.

IV.

Zgromadzenia i Elekcye Mieyscowe.

1. Elekcye *Mieyscowe* będą dwoiakie, iedne Elekcye Mieyscowe *szczególne*; a te odprawiać się będą w Miastach niemaiących Cyrkułów, oraz w każdym Cyrkule Mieyskim; drugie Elekcye Mieyscowe *ogólne*: a te bydź nie mogą, tylko w Miastach, które się dzielą na Cyrkuły.

2. Na Elekcye Mieyscowe *szczególne* w Mieście nie maiącym Cyrkułów, Obywatele w Mieyskiey Xiędze Possessyonatów zapisani zgromadzać się i wybierać będą. 1. Jednego Dyrektora i czterech Assessorów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi. 2. Jednego Woyta i czterech Radnych do Magistratu. 3. Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Mieyscowego. 4. Czterech Ławników. 5. Jednego Kassyera. — 6. Nakoniec Deputatów na Zgroma-

dzenie Wydziałowe w liczbie niżey przepiſaney.

3. Na Elekcye Mieyſcowe *ſzczególne* w Miaſtach podzielonych na Cyrkuły, każdego Cyrkułu z oſobna Obywatele w Mieyſkiey Xiędze Poſſeſſyonatów Zapiſani zgromadzać ſię i obierać będą u ſiebie. 1. Jednego Dyrektora i czterech Aſſeſſorów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi. 2. Jednego Wóyta i ſześciu Ławników. 3. Jednego Burmiſtrza i czterech Sędziów do Sądu Mieyſcowego Cyrkularnego. 4. Pietnaſtu Gminnych, a to iedynie tylko na następuiące Zgromadzenie Mieyſcowe *ogólne*. 5. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe, w liczbie niżey przepiſaney.

4. Na Elekcye Mieyſcowe *ogólne* w Miaſtach, które ſię dzielą na Cyrkuły, Gminni obrani w Cyrkułach, zgromadzać ſię będą do głównego w Mieście Ratuſza, i obiorą: 1. Dy-

rektora i czterech Assessorów, do porządku Zgromadzenia swego na czas Elekcyi, a to z pośrzód siebie. 2. Jednego Prezydenta i iednego Vice-Prezydenta. 3. Radnych do Magistratu w liczbie iaka przypadnie, licząc (po trzech, względem każdego Cyrkułu, w Miastach maiących naywięcey trzy Cyrkuły; po dwóch zaś w Miastach, które maią więcey iak trzy Cyrkuły. 4. Jednego Kassyera.

5. Wszystkie Elekcye Mieyscowe *szczególne*, odprawiać się będą co dwa lata w dniu 7. Kwietnia; Elekcye zaś Mieyscowe *ogólne*, co dwa lata w dniu 14. Kwietnia; do czego Rokiem Normalnym będzie Rok Seymowy Ordynaryiny.

V.

Zgromadzenia i Elekcye Wydziałowe.

1. Zgromadzenie Wydziałowe składać się będzie z Deputatów obranych na Elekcyach szczególnych Miast

Cyrkułów niemaiących, oraz Cyrkułów Mieyskich.

2. Na tych Zgromadzeniach Wydziałowych Miasto niemaiące 100. Possessyonatów, będzie mieć tylko 1go Deputata; Miasto maiące od 100. aż do 300. Possessyonatów, mieć będzie dwóch Deputatów; Miasto, lub Cyrkuł, maiące od 300. aż do 600. Possessyonatów, mieć będzie trzech Deputatów.

3. Gdyby które Miasto do tey wielkości przyszło, żeby więcey nad 9. składało Cyrkułów; tedy za przybyciem 10go Cyrkułu, straci po iednym Deputacie z każdego Cyrkułu; za przybyciem 11go Cyrkułu, straci po dwóch Deputatów; po czym, choćby więcey Cyrkułów przybywało; każdy z nich nie może mieć więcey, iak iednego Deputata.

4. Takowi Deputaci od Miast i Cyrkułów, swego *respective* Wydziału, zbierać się będą na Główny Ratusz Miasta, za Miasto Appellacyine

temuż Wydziałowi Prawem oznaczonego.

5. Tak Zgromadzeni Deputaci obierać będą: 1. Jednego Dyrektora i 4rech Assessorów, do porządku Zgromadzenia Wydziałowego, z pomiędzy siebie. 2. Jednego Plenipotenta Wydziałowego na Seym. 3. Pięciu Sędziów Appellacyinych, i tyleż Zastępców tychże. 4. Tyle Kommissarzów Miast do Kommissyów Woiewódzkich, lub Powiatowych, ile iest tychże Kommissyów w obrębie iednego Wydziału, wybieraiąc po trzech Kommissarzów do każdey Kommissyi, z Miast w obrębie Kommissyi leżących.

6. Elekcye wydziałowe odprawiać się będą co dwa lata w dniu dziewiątym Maia w Roku Seymowym ordynaryinym.

VI.

Prawidła powszechne wszystkim Zgromadzeniom y Elekcyom.

1. Każda Elekcya odprawiać się ma w dzień wyznaczony, z mocy Prawa tego, za uderzeniem w dzwon

Ratuſzny, o godzinie oſmey ranney.

2. Na każdym Zgromadzeniu przed obraniem Dyrektora i Aſſeſſorów, do porządku Zgromadzenia, zagaiać i Prezydować będzie pierwſzy z porządku Urzędnik Mieyſki przytomny, ieżli ſam Kandydatem nie ieſt.

3. Na każdym Zgromadzeniu Wydziałowym Deputatów, a mieyſcowym ogólnym Gminnych, zagaiać i Prezydować będzie pierwſzy Deputat, lub Gminny, tego Miaſta, lub Cyrkułu, w którego Ratuſzu odprawiać ſię będzie to Zgromadzenie.

4. Zagaiaiący Zgromadzenie, zacznie Seſſyą od przeczytania Prawa tego: Poczym ieżli Zgromadzenie będzie Wydziałowe, albo Mieyſcowe ogólne, wtedy każdy Deputat na Zgromadzenie Wydziałowe, a każdy Gminny na Zgromadzenie Mieyſcowe ogólne, złożą u Prezyduiącego

dowody Elekcyi swoiey. Daley czytany będzie regestr Kandydatów, którzy podawać się powinni na pismie w Kancellaryi swego Miasta Cyrkułu, lub Wydziału, albo też przed zagaiaiącym; Deputaci Kandydatami być niemogą, aż po skończeniu tey funkcyi.

5. Gdyby kto zadawał któremu z składaiących Zgromadzenie, albo z Kandydatów, że *activitatem* mieć niemoże; na tenczas 4. naypierwsze z porządku Zgromadzenia Osoby, zasiędą z Prezyduiącym, i te zarzuty przez kreski sekretne rozwiążą.

6. Potym Zgromadzenie obierze Dyrektora i Assessorów, sposobem do Elekcyi Marszałka i Assessorów Seymikowych Ziemiańskich przepisanym; Kandydatami zaś będą do wyboru na Dyrektora i Assessorów, ci z Possessyonatów, którzy się do tego za Kandydatów podadzą; obrani

Dyrektor i Aſſeſſorowie przyſięgę na Zgromadzeniu wykonaią.

7. Poczym Dyrektor z Aſſeſſorami przyſtąpi do Elekcyi, tym porządkiem, iaki ieſt w Artykałach o *Elekcyach* przepiſany, i one albo iednomyślnością, albo większością wotów ſekretnych taką, iaka ieſt dla Elekcyi Urzędów Ziemiańſkich przepiſana, uſkuteczni - Wzywaiąc do tych wotów Poſſeſſyonatów z Xięgi, Ulicami, Gminnych Cyrkułami, Deputatów Miaſtami. *Paritas* wotów rozwiązaną będzie także ſpoſobem Ziemiańſkim.

8. Zaſtępcy Sędziów Appellacyinych nie będą przez oſobne obierani Elekcye, tylko w ten czas, gdy ciż Urzędnicy wſzyſcy iednomyślnością wybrani zoſtaną; kiedy zaś wybór ich póydzie przez wota ſekretne; w ten czas, którzy przy wotowaniu natychże Urzędników, nay-

więcey po nich mieć będą wotów; ci ogłoſzeni będą ich Zaſtępcami.

9. Co do nieuſtępowania wotów, aktykowania dzieła Elekcyi i regeſtru wotuiących, przyſięgi obranych, nieważności dzieła Zgromadzenia, i kar za nie: Prawo o Seymikach Ziemiańſkich, będzie dla Miaſt wzorem.

10. Rozwiązanie zadaney nieważności Elekcyi Plenipotentów na Seym, Gminnych i Deputatów, należeć będzie do Rugów Zgromadzeń, do których wyſłani będą; Rozwiązanie zaś zadaney nieważności Elekcyi oſobom Magiſtrat ſkładaiącym, i Sędziom Appellacyinym, należeć będzie proſto do Aſſeſſoryi *reſpectivè* Prowincyi.

11. Przeſtępſtwa całe Dzieło Elekcyi niſzczące, podług opiſu Seymików Ziemiańſkich, należeć będą proſto do Sądow Aſſeſſoryi, *reſpective* Pro-

Prowincyi, inne zaś mnieyſze przeſtępſtwa, podług tegoż Prawa należeć maią do Sądu Appellacyinego Wydziałowego, z Appellacyą do Aſſesſoryi, *reſpective* Prowincyi.

12. Zgromadzenie Mieyſcowe ſzczególne, po obraniu Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe, powierzy im *Deſideria* ſwoie do przełożenia na Zgromadzeniu Wydziałowym, na którym ułożone będą ogólne całego Wydziału *Deſideria* dla Plenipotentów na Seym.

VII.

Uchwały.

Drugim celem Zgromadzeń Ludu Mieyſkiego, będą Uchwały.

1. Ile razy uzna Magiſtrat potrzebę iakiey nowey w Mieście ſkładki; doniesie o tym Kommiſſyi Policyi; a ſkoro taż Kommiſſya uzna propozycyą Magi-

ſtratu, za zgodną z Prawem lub potrzebą publiczną; Magiſtrat poda tę Propozycyą do Uchwały Ludu Mieyſkiego naſtępuiącym ſpoſobem: w Miaſtach niemaiących Cyrkułów, zwoła wſzyſtkich Obywateli w Xiędze Mieyſkiey Poſſeſſyonatów zapiſanych, którzy zgromadziwſzy ſię na Ratuſz, większością wotów głośnych podaną propozycyą decydować będą, pod Prezydencyą pierwſzego z Magiſtratu; w Miaſtach zaś podzielonych na Cyrkuły, Magiſtrat przeſzle propozycyą Urzędowi każdego Cyrkułu, przez który zwołani Obywatele, w Xiędze Poſſeſſyonatów zapiſani, obiorą na Ratuſzu ſwego Cyrkułu do tego iedynie przypadku Gminnych, w liczbie, iako wyżey; a ci Gminni zebrani na Ratuſz ogólnego Zgromadzenia Miaſta, większością wotów głośnych podaną przez Magiſtrat propozycyą decydować będą: W obydwóch przypadkach Prezyduiący w Magiſtracie, *paritatem* rozwiąże.

2. Składki wszelkie, bądź w pieniądzach, bądź w robociznach uchwalane będą, tak na possessyonatów, iako i niepossessyonatów z Miasta użytkuiących, nikogo niewyłączaiąc, i nieuważaiąc na iakiekolwiek Libertacye, Prawem Seymu teraźnieyszego niezawarowane.

VIII.

Relacye Plenipotentów na Seym wybranych, i Deputatów do Zgromadzenia Wydziałowego.

Trzecim celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach, iest wysłuchanie Relacyi.

1. Plenipotenci Seymowi, na pierwszym Zgromadzeniu Wydziałowym, po skończoney swey funkcyi, uczynią Relacyą z czynów swych w Seymie.

2. Deputaci na Zgromadzenie Wydziałowe wyſłani, po odbytym Zgromadzeniu doniosą na pierwſzym Zgromadzeniu ſwego Miaſta, lub Cyrkułu, o Oſobach wybranych na Plenipotentów Seymowych, i Sędziów Appellacyinych; tudzież o ułożonych w Zgromadzeniu Wydziałowym Dezyderyach na Seym.

IX.

Ogólne Prawidła względem Urzędów Mieyſkich.

1. Poſſeſſyonat w Mieście w Xięgi Poſſeſſyonatów wpiſany, obrany bydź może na Urzędnika w tymże Mieście: w Miaſtach podzielonych na Cyrkuły, Poſſeſſyonat w którymkolwiek Cyrkule, może bydź obrany w każdym Cyrkule za Urzędnika. Poſſeſſyonat w którymkolwiek z Miaſt do iednego Wydziału należących, może bydź obrany za Urzędnika tegoż Wydziału.

2. Nie mogą bydź obrani ci Possessyonaci 1. którzy nie skończyli lat 23. wieku swego. 2. Którzy oddali pod rozbiòr Wierzycielom swòy maiątek. 3. Którzy są pod Kondemnatą, lub *Crimine notati*. 4. Ci, którzyby nieumieli czytać i pisać. Ta kondycya ma bydź zachowana w lat sześć od daty pierwszey Elekcyi, z mocy Prawa teraźnieyszego. 5. Którzyby byli na iakim Urzędzie Sądowniczym, lub Exekucyinym Ziemiańskim, albo w aktualney służbie Woyskowey.

3. Niemogą bydź obrani do składu iednego Urzędu: 1. Oyciec i syn. 2. Teść i zięć. 3. Dway bracia rodzeni.

4. Po odbytey Elekcyi Radnych, Prezydent i Vice-Prezydent Magistratu; w Miastach na Cyrkuły podzielonych, obierani będą z Radnych na teyże Elekcyi nowo wybranych.

5. Niemoże bydź Radnym, Wóytem, Burmiſtrzem, Plenipotentem na Seym, Sędzią Appellacyinym i Zaſtępcą onegoż; tudzież Kommiſſarzem Woiewódzkim, lub Powiatowym, kto niebył na Mieyſkim, lub Ziemiańſkim Urzędzie od Elekcyi zależącym.

6. Wſzyſtkie Urzędy Wydziałowe i Mieyſkie Mieyſcowe, wyiąwſzy Gminnych i Deputatów, będą dwuletnie; przez nową iednak Elekcyą każdy z tych Urzędników na nowo obrany bydź może; obrani, zaś zrzekać ſię Urzędów ſwoich, ani uſtępować nie mogą.

7. Urzędnicy Mieyſcy w żadnym Sądzie Suſpenſy brać niemogą, a w przypadku potrzeby nakazu któremu z nich wykonania przyſięgi, po dopełnienie tey, wſzelkie Juryzdykcye odſyłać go będą do mieyſca, gdzie Urząd odbywa.

8. Wszelkie Akta i Dekreta Urzędów Mieyskich, ięzykiem Narodowym pisane będą.

9. Miarę zapłaty wszystkich Urzędów Mieyskich, Magistrat ułoży, i do approbaty Kommissyi Policyi poda.

X.

Skład, obowiązki i Władza Urzędów w Miastach niemaiących Cyrkułów.

1. Magistrat składać się będzie z Wóyta i czterech Radnych, w komplecie naymniey trzech Osòb.

2. Pisarza Magistratowego, sam Magistrat przez wota sekretne obierze; obowiązkiem Pisarza będzie: 1. Zasiadać w Magistracie *cum voce consultiva.* 2. Utrzymywać Akta, Susceptę i Pieczęć Magistratu. 3. Mieć zwierzchni dozòr nad Kancellaryą i Kancellarzystami; obowiązki zaś Kancellaryi Mieyskiey generalney przy

Magiſtracie, Aſſeſſorya w Ordynacyi oſobney przepiſze.

3. Magiſtrat wybierze iednego Syndyka, tymże ſamym ſpoſobem, co i Piſarza; obowiązkiem Syndyka będzie, czynić wſzędzie w Imieniu Miaſta, a to, ze zlecenia Magiſtratu; inne ſzczególne obowiązki Syndyka Aſſeſſorya przepiſze.

4. Wóyt, a w iego nieprzytomności, pierwſzy z porządku Radny, Prezydować ma.

5. Większość zdań decyzyą Magiſtratu ſtanowić będzie, kreſki ſekretne iść nie mogą; Sentencyonarz będzie zaświadczał zdanie większości przeciwne; równość zdań, przytomny Prezyduiący rozwiązywać ma.

6. Pieczęć Magiſtratu będzie Herb Miaſta.

7. Magiſtrat ciągle odbywać ſię będzie, dopóki nowo wybrane Oſoby na mieyſce iego nie zaſiądą.

8. Magiſtratu, iako naywyżſzego w Mieście Urzędu, naſtępuiące będą obowiązki: 1. Przeſtrzegać całości Praw Miaſta i iego Funduſzów. 2. Wyznaczać Opiekunów i Kuratorów ſierotom i wdowom, oraz niedołężnym za uznaniem Sądu, a od wyznaczonych, ſprawę odbierać. 3. Mieć baczność na podupadłych, nędznych i kaleków. 4. Rozkładać Podatki przez Seym poſtanowione, i ſkładki przez Lud uchwalone. 5. Układać Propozycye do dezyderyów i uchwał Ludu Mieyſkiego. 6. Zwoływać Zgromadzenia Mieyſkie do Elekcyi i Uchwał. 7. Imieniem ſwoim czynić w ſprawach publicznych Mieyſkich, i w ſprawach ſierót. 8. Utrzymywać Milicyą Mieyſką. 9. Dawać i legalizować zaświadczenia, ktore żądane będą, za Granice. 10. Zawiadywać kaſſą Mieyſką i ſtrzedz oney całości. 11. Mieć ogólny dozór nad Mieyſkiemi więźieniami, Magazynami, Szpitalami i publicznemi domami. 12. Dozierać wſzyſtkich Urzędników

Mieyſkich, by ſwoich powinności podług Prawa dopełniali. 13. Rapporta wſzelkie od Mieyſkich Urzędów odbierać, i od ſiebie Zwierzchnościom, do których należeć będzie, Rapporta przeſyłać. 14. Tabellę liczby Officyaliſtów, ſług w Mieście, i Milicyi, oraz onych zapłaty, układać, i te do potwierdzenia Kommiſſyi Policyi podawać.

9. Magiſtrat mieć będzie władzę wſkazywania winy na niepoſłuſznych rozkazom ſwoim, Mieyſkich Urzędników Policyinych, i Ekonomicznych; tudzież na Officyaliſtów ſwoich, którzy, gdyby ſię przez Magiſtrat uciążonemi bydź ſądzili; będą ſię mogli udać przez Memoryał do Kommiſſyi Policyi: co iednak nie ma zaſtanawiać poſłuſzeńſtwa rozkazom i wyrokom Magiſtratu.

10. Magiſtrat nie będzie miał władzy Sądowey, tylko iedynie w przypadku zgwałcenia beśpieczeńſtwa O-

ſòb i Officyaliſtów Magiſtratowych, w mieyſcu ich Urzędowania; a od takowego wyroku Magiſtratowego wolno będzie ſtronie appellować do Aſſeſſoryi.

11. Do ſzczegòlney władzy i obowiązku Prezyduiącego w Magiſtracie, należeć będzie: 1. Zwoływać Magiſtrat na Seſſye extraordynaryine. 2. Podpiſywać decyzye i expedycye Magiſtratu. 3. Mieć Zwierzchność nad Milicyą Mieyſką. 4. Roſkazywać *proviſorie* Mieyſkim Policyinym, Urzędnikom, Officyaliſtom i ſługom w nagłych zdarzeniach, nim zwoła Magiſtrat; którzy, gdyby roſkazowi Prezyduiącego poſłuſznemi nie byli, podpadać będą winie, ròwnie, iak niepoſłuſzni Magiſtratowi. 5. Tenże w Magiſtracie Prezyduiący, będzie mògł ſłownie godzić i ſądzić oſtatecznie wſzelkie w Mieście ſprawy potoczne, których wartość nieprzenosi złotych 50. a kara złotych 12. na rzecz ſtrony ukrzywdzoney.

Decyzye zaś, tak ugodzonych i odsądzonych spraw, w Protokuł na to iedynie służący zapisywane bydź maią; wrozsądzenie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem wdawać się nie ma.

XI.

1. Sąd Mieyski Mieyscowy, składać się będzie z iednego Burmistrza i czterech Sędziów; Burmistrz Prezydować i równość kresek rozwiązywać będzie, a iego nieprzytomność, pierwszy z porządku Sędzia zastąpi.

2. Sąd ten ciągle odbywać się będzie w komplecie trzech Osób naymniey; wszelkie decyzye iego będą zawsze w wotach głośnych, a to dla usprawiedliwienia się Sentencyonarzem.

3. W tym Sądzie wszelkiego rodzaiu sprawy, iako *in prima Instantia*, sądzić się maią ostatecznie, i bez dopuszczenia appellacyi, nieprzeno-

szące złotych 300. lub w sprawie uczynkowey, w którey trzy dni więzienia kara nastąpi; w większych zaś sprawach appellacya do Sądu Appellacyinego Wydziałowego dopuszczona bydź powinną.

4 We wszystkich sprawach większego waloru, niż o 3000. złotych, i kary, niż trzy tygodnie więzienia, Appellacya od Sądu tego *primæ Instantiæ*, nie iuż do Sądu Appellacyinego, ale do Assessoryi dopuszczona bydź ma; spraw zaś kryminalnych Sąd ten nie będzie mógł sądzić, ale ie odsyłać powinien do Sądu Appellacyinego.

5. W sprawach, w ktòrych ostateczne rozsądzenie do Kommissyi Policyi należy, appellacyą do teyże Kommissyi, podług Prawa, dopuszczać będzie.

6. Tenże Sąd będzie mógł sądzić o zgwałcenie bespieczeństwa Osób

Sądowych, w mieyscu ich Juryzdykcyi.

7. Wszystkie sprawy w tym Sądzie odbywać się będą przez Memoryały i odpowiedzi na pismie, oraz indagacye przysiężne, ieśliby rzecz nie była obiaśniona dowodami; a gdyby strony koniecznie potrzebowały ustnych explikacyi; w takich naypierwey Sąd same strony przytomne zapyta, i do zgody nakłaniać będzie: a gdy onych nie zgodzi, i dokładnieyszych potrzebować będzie explikacyi; w ten czas dopiero strony przez swoich Plenipotentów explikowaćsię będą.

8. Sąd Mieyscowy przybierze sobie, i obowiąże Przysięgą, iednego Pisarza, Instygatora i Woźnych; obowiązkiem zaś Pisarza będzie: 1. Zasiadać w Sądzie *cum voce consultiva.* 2. Pisać Dekreta i rezolucye Sądowe. 3. Utrzymywać Akta, Susceptę i pieczęć. 4. Mieć zwierzchni dozór nad Kancellaryą.

9. Pisarz i Instygator zmieniani nie będą, chyba za postąpieniem, odstąpieniem, lub wyrokiem Sądowym.

10. Obszernieyszym prawidłem dla tego Sądu będzie Ordynacya, którą Assessorya, stosownie do tego Prawa, przepisze.

XII.

1. Ławników obowiązkiem będzie: 1. Z wyznaczenia Sądu odprawiać Sądy ziazdowe, podług reguł przez Sąd im przepisanych. 2. Exekwować Dekreta i Processa Sądowe. 3. Podawać Intromissye. 4. Expedyować Wizye, spisywać Inwentarze i działy, assystować według Prawa, do Testamentów, i odbierać Tranzakcye od tych, którzy dla słabości zdrowia, osobiście przy Aktach stawać niemogą.

2. Obszernieyszym Prawidłem dla Urzędu tego będzie Ordynacya, którą mu Assessorya przepisze.

XIII.

1. Kaſſyera obowiązkiem będzie: 1. Przyimować do kaſſy generalney Mieyſkiey dochody publiczne Miaſta. 2. Wydawać z kaſſy pieniądze, a to nieinaczey, tylko za wyraźną Magiſtratu dyſpozycyą na piſmie. 3. Mieć bliſki dozór całości kaſſy Mieyſkiey, od którey klucz ieden przy nim, drugi przy Prezyduiącym, trzeci przy pierwſzym z porządku Radnym, bydź powinien. 4. Utrzymywać porządnie i dokładnie Xięgi przychodów i wydatków teyże kaſſy. 5. Oddawać Magiſtratowi na początku każdego Mieſiąca, Rachunki przychodów i wydatków Mieſięcznych teyże kaſſy, a nawet i częściey, ile razy tego Magiſtrat żądać będzie. 6. Okazywać gotowiznę pieniędzy w kaſsie będących na żądanie Magiſtratu.

2. Kaſſyer przybierze ſobie do pomocy Subalternow i ſlug, w liczbie

i płacy

i płacy przez Magiſtrat oznaczoney, i za nich w odpowiedzi będzie.

XIV.

Skład obowiązki i Władza Urzędów Cyrkułowych.

1. W Mieście podzielonym na Cyrkuły, Wóyt każdego Cyrkułu naſtępuiące mieć będzie obowiązki i władzę w obrębach Cyrkułu ſwoiego. 1. Mieć dozòr nad Officyaliſtami i ſługami Policyi. 2. Dopełniać rozkazy Magiſtratu i Prezydenta, oraz dopełnienie onych Subalternom ſwoim nakazywać. 3. Dawać takie Rapporta Magiſtratowi i Urzędom, którym z mocy Prawa należy, iakie od tychże żądane będą. 4. Słownie godzić i ſądzić oſtatecznie wſze kie w Cyrkule zdarzone ſprawy potoczne, krórych wartość nie przenosi złotych 50. a kara złotych 12. na rzecz ſtrony ukrzywdzoney; decyzye zaś tak ugodzonych i odſądzonych ſpraw, w

w Protokuł na to iedynie ſłużący zapiſywane bydź maią; w rozrządzanie zaś większych ſpraw, pod żadnym pozorem w dawać ſię nie ma; gdyby ſię zaś kto czuł bydź ukrzywdzonym w ſprawie przez Wóyta potocznie oſądzoney; może ſię udać z ſkargą do Prezydenta.

2. Sądowi w każdym Cyrkule *primæ Inſtantiæ*, złożonemu z iednego Burmiſtrza i czterech Sędziów, wſzyſtko to ſłuży, co ieſt przepiſano dla tegoż Sądu w Mieście niemaiącym Cyrkułów, pod Artykułem XII.

3. Dla Ławników w Cyrkułach też ſame ſłużą przepiſy, które ſą dane Ławnikom w Miaſtach niemaiących Cyrkułów w Artykule XV.

XV.

Skład, obowiązki i Władza Urzędów Mieyſcowych ogólnych, w Miaſtach podzielonych na Cyrkuły.

1. Magiſtrat w Miaſtach podzielonych na Cyrkuły, ſkładać ſię będzie

z Prezydenta, Vice-Prezydenta i Radnych; Prezydować będzie Prezydent, w iego nieprzytomności Vice-Prezydent, a w nieprzytomności tych obydwóch, pierwszy z porządku Radny.

2. W reszcie, cokolwiek iest przepisano dla Magistratu w Mieście Cyrkułów niemaiącym, pod Artykułem X. to samo wszystko służy Magistratowi Miasta na Cyrkuły podzielonego.

3. Co się zaś tyczy obowiązków i władzy Prezydenta; toż samo iemu służyć będzie, co iest przepisano pod Artykułem X. w punkcie 11. dla Wóyta Prezyduiącego w Magistracie Miasta niemaiącego Cyrkułu, z tą różnicą: że spraw potocznych w tymże Punkcie wymienionych sądzić nie będzie; lecz te do Wóyta w Cyrkule podług wyższego Artykułu należeć maią.

4. Kassyer przy Magistracie w Mieście na Cyrkuły podzielonym, też same będzie miał obowiązki iakie są przepisane w Artykule XIII.

dla Kassyera w Mieście niemaiącym cyrkułów.

XVI.

Urzędy Wydziałowe.

1. W każdym Miaſt Wydziale, oznaczonym przez Prawo titulo: *Miaſta Naſze wolne &c.* Będzie ieden Sąd Appellacyiny; ten Sąd Appellacyiny, ſkładać ſię będzie z piąciu Sędziów, i tyleż Zaſtępców, którzy w tym porządku, iak będą w dziele Elekcyi umieſzczeni, zaſiadać i Prezydować maią.

2. Ten Sąd naypoźniey w ſześć dni po Elekcyi rozpocznie ſwe Seſſye w Ratuſzu Miaſta, na ten Sąd każdemu Wydziałowi naznaczonego, i zaraz tak ſię ułoży z Zaſtępcami, żeby zawſze przytomnych było w mieyſcu trzech Sędziów, i trzech Zaſtępców; odbywać ſię zaś będzie ciągle w Komplecie Oſób nayınniey pięciu, dopóki nowo wybrane Oſoby na mieyſcu iego niezaſiądą; *paritatem* gło-

nych i ſekretnych kreſek Prezyduiący rozwiąże.

3. Ten Sąd obierze ſobie Piſarza *cum voce conſultiva*, który odmieniany być niemoże, chyba za poſtąpieniem, odſtąpieniem, lub wyrokiem Sądowym; nadto, przepiſze Ordynacyą, i tę do Approbacyi Aſſeſſoryi poda.

4. Pieczęć tego Sądu będzie w Koronie, Herb Koronny; w Litwie Litewſki; a pod nim, Herb Miaſta Wydziałowego.

5. Sąd ten ſądzić będzie oſtatecznie i bez dopuſzczenia Appellacyi, ſprawy przychodzące z appellacyi od Sądów Mieyſkich *primæ Inſtantiæ*, w obrębie Miaſt do iednego Wydziału należących; a to Sprawy nieprzewyżſzaiące waloru złotych 3000. lub kary 3. tygodni więzienia; ſprawy zaś Kryminalne ſądzić będzie z tym oſtrzeżeniem: że na więzienie czaſowe oſądzony Kryminaliſta, ulegać będzie exekucyi Dekretu; gdy zaś na wieczne więzienie, lub śmierć zo-

ſtanie oſądzony ; Sąd Appellacyiny przeſz e Sądowi Aſſeſſorſkiemu, Dekret i wywody obwiniaiące ; ieżeli Sąd Aſſeſſorſki uzna takowy Dekret Sądu Appellacyinego za ſłuſzny ; wtedy ten Dekret exekwowany zoſtanie : co ſię zaś tycze ſpraw Kryminalnych w Mieście Rezydencyi Królewſkiey, zachowano być ma, podług Prawa Kommiſſyi Policyi pod Artykułem XVI.

6. Dla Urzędu Plenipotentów Mieyſkich na Seym, będzie prawidłem Prawo tego Seymu, titulo: *Miaſta Naſze Wolne &c.*

7. Dla Kommiſſarzów Woiewódzkich, lub Powiatowych, z Miaſt wybranych, prawidłem będzie ſzczegòlny opis Prawa o tychże Kommiſſyach.

OSTRZEZENIE

Względem Exekucyi Prawa o Miaſtach Naſzych dawniey Królewſkich, a teraz wolnych Rzeplitey. D. 27. Czerwca 1791.

Chcąc przywieść do ſkutku Prawa dla Miaſt Naſzych na tym Seymie uſtanowione, a oraz zapobiedz, ażeby arbitralne Praw rzeczonych wykonanie, nie dało mieyſca kollizyi, między maiącemi ſię rozpocząc Juryzdykcyami; a temi, które na mocy Prawa teraźnieyſzego, o Miaſtach, uſtać muſzą; takową czyniemy deklaracyą:

1. Do wſzyſtkich Miaſt Wolnych, My Król w Straży, wydamy Liſty Uniwerſały Naſze, z któremi razem przeſzlemy Prawo na dniu 18. Kwietnia zapadłe, pod tytułem: = *Miaſta Naſze wolne Królewſkie:* = tudzież Prawo pod tytułem: = *Urządzenie wewnętrzne Miaſt wolnych Rzeplitey:* = a oraz całkowity Opis Kommiſſyi Policyi.

2. W tym Uniwerſale zaleciemy Miaſtom, ażeby na dniu 1. Mieśiąca Sierpnia Roku bieżącego 1791. wſzyſtkie Miaſta i Miaſteczka, które maią Przywileie *Locationis*; iako też Miaſta Naſze Królewſkie, w których Seymiki Ziemſkie ſą oznaczone, a nie maią dotąd Urzędow; natychmiaſt wybrały ſobie Urzędy, podług opiſu Prawa; gdzieby zaś Uniwerſał Naſz zaſtał Magiſtraty i Urzędy, z mocy Przywileiów lokacyinych; lub w Miaſtach Naſzych Królewſkich na Seymiki Ziemſkie oznaczonych, wybrane; w tych nie ma bydź czyniona odmiana, aż do dnia Prawem przepiſanego: który to dzień w Ru naſtępuiącym 1792. będzie dniem Normalnym zaczynaiących ſię w wſzyſtkich Miaſtach, wſzelkich Elekcyi, podług rozrządzenia nowego Prawa.

3. Ponieważ Prawo mieć chce, ażeby Miaſta większe podzielone zoſtały na Cyrkuły, przez Kommiſſyą Policyi; przeto zapobiegaiąc wſzelkim nieprzyzwoitościom, któreby z

tąd wyniknąć mogły, gdyby Elekcye w Miaſtach większych *viritim* odprawowały ſię; My Król w Straży, Uniwerſałami Naſzemi każde w ſzczególności, takowe Miaſto uwiadomiemy, iak ma bydź zachowana proporcya Elekcyi, po wſzyſtkich częściach pryncypalnych Miaſt, ſamych tylko Deputatów na Elekcye Wydziałowe, dla wybrania Plenipotentów na Seym, i Sędziów do Sądu Appellacyinego Wydziałowego; na których wybranie dzień 10. Sierpnia Roku bieżącego wyznaczamy.

4. Z pomiędzy wybranych od Miaſt Plenipotentów ſześciu, po dwóch z każdey Prowincyi do Kommiſſyi Policyi, podług Prawa teraźnieyſzego, Seſſye Prowincyonalne wybiorą.

5. Nim zaś Plenipotenci od Miaſt delegowani będą, a nim z tychże Delegowanych na Seſſyach Prowincyonalnych wybrani w Kommiſſyi Policyi zaſiędą; Kommiſſya ta Dzieło ſwoie rozpocznie, w Komplecie Kommiſſarzów z Senatu, i z Stanu

Rycerſkiego: wſzakże do żadney trwałey Ordynacyi, tak względem Miaſt, iako i właſnego iey poſtępowania, nieprzyſtąpi, pòki w niey Kommiſſarze Mieyſcy niezaſiędą, ale tylko zlecenia Naſze w Straży, Kommiſſyom Porządkowym Woiewòdzkim, lub Powiatowym, taż Kommiſſya przeſyłać będzie, i exekucyi onych przeſtrzegać.

6. Skoro zaś Kommiſſya Policyi, w zupełnym, podług Prawa naydzie ſię komplecie; przepiſze ſobie nayprzód Ordynacyą poſtępowania ſwego, i przyſtąpi zaraz do podziału Miaſt większych na Cyrkuły, a takowy Cyrkułów podział, każdemu w ſzczegòlności Miaſtu przeſzle, tak, aby każdy Cyrkuł i Miaſto na terminie z Prawa przypadaiącym, w Roku naſtępuiącym 1792. mógł ſobie wybrać Urzędy, podług opiſu Prawa na teraźnieyſzym Seymie zapadłego.

7. Wſzyſtkie zaś inne Miaſta wolne Królewſkie, którym Przywileie *Locationis* zaginęły, a okażą przed

Pieczętarzami dowody prawdziwey ich bytności; My Król na zaświadczenie Pieczętarzów, Przywileie *Renovationis*, onym wydamy: po ktorych otrzymanych, wolne będą obrać sobie Magistraty, podług Prawa teraźnieyszego, ieżeli ich dotąd niemiały.

8. Aby zaś z źle zrozumianego Prawa, nienastąpiła uyma dochodów Naszych Królewskich, w Miastach Ekonomicznych; tudzież w Miastach, w których Starostowie maią dochody swoie, podług Lustracyi ostatniey; waruiemy: iż, co się tycze opłat i obowiązków, tak skarbowi Naszemu Królewskiemu, iako Starostom i Possessorom wszelkich Królewszczyzn. dotąd należnych; Miasta maią się zachować podług rzeczoney ostatniey Lustracyi, dopóty, dopóki, albo Sądowym wyrokiem, Sądów Naszych Zadwornych, uchylone, lub na gotową opłatę przemienione nie będą; albo przez dobrowolną ugodę, w assystencyi i pisaniu się Instygatorów,

lub Officyaliſtów Skarbowych, za approbacyą Sądu Aſſeſſorſkiego przez Dekret, zamienione na opłatę, lub uchylone nie zoſtaną: dla czego Sądom Naſzym Zadwornym zalecamy: ażeby Sprawy takowe *in aſsiſtentia* rzeczonych Inſtygatorów, lub Officyaliſtów Skarbowych, *Proceſſu ſummario* na przyzwanie ſtròn obydwòch, w komplecie pogług Prawa, poczynaiąc od dnia 1go Października, ciągle godziły, ſądziły, i oſtatecznie załatwiały, aby wſzelkie Sprawy naypoźniey *in ſpatio* dwuch łat ukończone były.

DEKLARACYA

Dnia 27. Czerwca Roku 1791.

9. Ponieważ Akta Sądu Statutem
Kazimierza Wielkiego roku 1356. po-
ſtanowionego, iedne pod tytułem :
= *Superioris Juris Theuthonici Provin-*
cialis Arcis Cracovienſis. = Drugie pod
tytułem = *Sądu Królewſkiego z Kom-*
miſſarzy ſześciu Miaſt złożonego. =
Trzecie pod tytułem = *Magnæ Pro-*
curationis Arcis Cracovienſis. = Te-
raz po różnych mieyſcach rozrzuco-
ne, w Krakowie znayduią ſię : w kto-
rych wiele potrzebnych dla Miaſt
wolnych znayduie ſię Tranzakcyi ;
zaczym Akta pomienionych uſtałych
Juryzdykcyi z ſwemi Archiwami,
pod Rząd i dozór Sądu Appellacyi-
nego Prawem teraźnieyſzym w Kra-

kowie postanowionego, i Pisarza tegoż Sądu oddane bydź maią, i w Ratuszu Miasta Krakowa osobne *Archivum* na złożenie tych Xiąg, Magistrat Krakowski wyznaczy; również Akta pośrzedniczych Juryzdykcyi Starościńskich i Wòytowskich, z mocy dawnieyszych Ustaw sprawowanych; tudzież Jurydyk i Miasteczek szczególnych, w obrębie Miast większych, Prawem Seymu teraźnieyszego uchylonych, Magistratom własnym tychże Miast oddane bydź maią.

DEKLARACYA

Dnia 27. Czerwca 1791.

Ponieważ Miasta Woiewództwa Sandomirskiego, niemogą się obeyść bez osobnego Wydziału, w którymby Sądy Appellacyine mieć mogły, i swego na Seym Plenipotenta przesyłały; przeto podnosząc Miasto Sandomierz do prerogatyw Miast Wydziałowych Appellacyinych; z każdey Prowincyi, po iednym Wydziale przyczyniamy: a Prowincyi Wielkopolskiey, i W. X. Lit: dozwalamy: aby na swych Prowincyonalnych Sessyach, po iednym Appellacyinym Mieście przyczynili; Plenipotenci zaś przyczynieni, w Sądach Zadwornych Assessorskich mieysce mieć będą.

OSOBY WYBRANE

za Kommissarzów do Kommissyi Policyi.

D. 28. Czerwca 1791. Roku.

Z SENATU.

z Prowincyi Małopolskiey.

W. Dębowski *Kasztelan Czechowski.*

Z Prowincyi W. X. Litew:

W. Szczyt, *Kasztelan Brzeski Lit:*

Z Prowincyi Wielkopolskiey.

W. Lipski, *Kasztelan Łęczycki.*

Z STANU RYCERSKIEGO

z Prowincyi Małopolskiey.

UU. Alexander Potocki, *Cześniko: Kor:*
Marcin Badeni, *Szamb: J. K. Mci.*

z Prowincyi W. X. Lit:

UU. Szwykowski, *Ex Pisarz Skarbu W. X. Lit:*
Proszyński, *Ex-Pisarz Tryb: Lit:*

z Prowincyi Wielkopolskiey.

UU. Karol Wodzyński *Starosta Nur:*
Ignacy Zapolski.